

Szokács László

Úgy éreztük, tiszta a lelkiismeretünk

A leszámolás a nemzeti érzelmekért, a lelkesedésért, a hazaszeretetért, az emberibb, jobb társadalom akarásáért, vagy akár a rend fenntartásáért 1957-ben jött el. Egymást érték a letartóztatások, az internálások, s a perek. Sok dolguk volt a rögtönítélő bíróságoknak és az állami ítéletvégrehajtó sem maradt munka nélkül.

Nógrád megye sem volt kivétel. Per pert követett. A megyei bíróságon Balassagyarmaton tárgyalták a "megyei ellenforradalmi banda" ügyét, amikor a megyei munkástanács tagjait fogták perbe. Szabó Ervin 8 évet, Jecszenik Andor 7 évet, Beda József 8 évet. Kiss István két év hat hónapot, Szadvári Béla két évet kapott. S ezzel még nem volt vége. A megyei lap május 1-i számában adta hírül, hogy kik azok "az ellenforradalom irányításában résztvevő vezető személyek", akiknek az igazságszolgáltatás előtt kell felelniük. A megyei rendőrfőkapitányság jelentése alapján a megye lakossága megtudta a súlyos vádat: "hogyan az október 23-i ellenforradalom előkészítésében, annak szellemi irányításában, majd az ellenforradalom ideje alatt az ellenforradalom csoportos

akcióinak szervezésében vezető szerepet vittek" és következett a névsor Sartóris Kálmán, Lénárd Andor, Vörös Lajos, Pödör Mihály, Deme Attila, Verebélyi Gyula, Lassan József és Bajtai Jenő. A jellemzésektől most tekintsünk el. Négy halálos ítéletet hozott és egy 15 éves börtönbüntetést szabott ki Budapesten a statáriális bíróság az úgynevezett hidrobantók és fegyverrejtegetők ügyében. Geczko Istvánt és Alapi Lászlót felakasztották, Kiss Antal és Tóth Mihály halálos ítéletét "kegyelemből" életfogytiglanra változtatta az Elnöki Tanács elnöke, Kelemen Károlyt 15 évre ítélték.

A bosszú nem maradt el az acélgyári nemzetőrökkel szemben sem. A csoport két vezetőjét Hadady Rudolfot és Hargittai Lajost még 1956 decemberében lefoglalták és brutálisan meggyilkolták. A többiekre börtön várt.

Ponyi József 1952-ben végzett az acélgyári általános iskolában, majd összel munkaszerződéssel az Acélgárnak lett villanyszerelő tanulója, 1954-ben végzett és lett segéd, a kezdett el dolgozni a gyár vilamos központjában, az üzemfenntartásnál

volt karbantartó. Tagja volt az acélgyári nemzet- és gyárőrségnek és fegyverrejtegetésért tíz év börtönre ítélték.

- *Tarjában volt 1956. október 23-án?*

- A Mohács-közben egy váltótáborban értek az események.

A dunai árvíz okozta károk helyreállításán dolgoztunk, kormányfelhívásnak tettünk eleget, s voltunk ott az Acélgyárból vagy huszonhatan. Az ottani falvakban dolgoztunk, a fizetést a gyárban kaptuk, ott irták a műszakot. Velem volt Medc Lajos, Márton Imre, Juhász Attila, Vics Anti, Volzovár Jóska, Ferencz József... Van is fényképem, ahol egy sátor előtt áll a társaság. Sátrakban laktunk, katonák voltak a parancsnokok.

Egy hete dolgozhattunk, amikor jöttek a hírek Budapestről. Volt egy katonai adóvevő, amit tekerni kellett, mindig beült valaki és hangosan "közvetített". Amikor nem szólt a Kossuth Rádió, akkor a Szabad Európát hallgattuk. Pár nap múlva már helyzetképet adott a rádió a különböző városokból. Salgótarját is említette. Voltak köztünk családos emberek is, s elhatároztuk, hogy hazajövünk. Az egyik reggel összepakoltunk, bementünk Mohácsra, de nem jutottunk tovább. Nem volt közlekedés. Emlékszem egy kirendeltségen, talán DISZ irodán, próbáltunk pénzt kérni. Nem tudtak adni, de adtak egy írást, hogy ahol lehet segítsenek nekünk. Az állomáson az egyik veszteglő vonat kocsjában töltöttük az éjszakát, majd másnap nagy szerencsénkre egy Pestre induló gőzhajó kapitánya megszánt bennünket, felvett, még enni is adott és elhozott a Csepel-sziget clejéig. A budai oldalon indultunk el gyalog, de útközben figyelmeztettek, hogy ne menjünk együtt, mert felkelőknek nézhetnek minket és köznék lőnnek. Mi hatan-heten lehettünk háti-

zsákokkal, bőröndökkel felszerelve, s már a sziget közepén jártunk, ahol már négyemeletes lakóházak voltak, amikor egy fegyveres csoport karjaiba futottunk. Igazoltattak, megnézték a csomagjainkat, s az volt a szerencsénk, hogy Márton Imrét megismerte az egyik, mert együtt voltak katonák. Nem akarták elhinni, hogy tarjaniak vagyunk. Miután kikérdezték, tanácsokat is adtak. Lehetőleg kettesével menjünk, ne szaladgáljunk és tőlük tudtuk meg, hogy Pestre, ahol már oroszok vannak, csak a Lánchídon lehet átmenni, forradalom van, a diákok csinálták és hogy Sztálin szobrát is már ledöntötték.

- *Mit láttak Budapesten?*

- Már a Csepel-szigetnél, ahogy kiszálltunk a hajóból, robajokat hallottunk. Láttunk repülőket, az egyik a Citadella fölött géppuskázott. Végimentünk a budai oldalon, átmentünk a Lánchídon, ahol magyar és orosz katonák igazoltattak, tőlem az egyik orosz el akarta venni a fényképezőgépet, de lebeszéltek. Továbbengedtek azzal, hogy ne menjünk sehová, megmondták hogy érzük el legrövidebb úton a Keleti pályaudvart. Sajnos itt sem volt közlekedés, nem jártak a vonatok.

- *Hogyan értek haza?*

- Gyalog mentünk Pestről Hatvanig! Két napig gyalogoltunk. Útközben egy cipész megcsinálta a cipőm, mert nagyon tőre a lábam. Félig megfagyott paradicsomokat ettünk.

Am Hatvanban már vonatra ülhattunk és meg sem álltunk Tarjáig.

- *Milyen volt a város, a hangulat?*

- Már a vonatból láttuk, hogy a szovjet emlékművet lerombolták: másnap, bejöttünk a gyárba, jelentkeztünk, állt a munka, október vége volt.

- *Mikor léptek be a Nemzetőrségbe?*

- Egy vagy két nap múlva, november elején lehetett a hivatalos alakulás, bár mint

mondták, már korábban is volt a kapuknál fegyveres őrség. Hadady Rudolf és Hargittai Lajos szervezte, a nagyirodán lehetett jelentkezni. Lehetünk vagy huszonöt-harmincan, s amikor megalakult az acélgári nemzet- és gyárőrség, lementünk a rendőrkapitányságra, s ott a második emeleten megkaptuk a fegyvereket, név szerint sorszámossal, és kényelvű igazolványt is kaptunk. A nemzeti zászló előtt esküt tettünk, hogy a gyárat megvédjük, a rendet fenntartjuk és semmiféle olyan akcióban nem veszünk részt, ami a forradalom tisztaságát veszélyezteti.

- *Mi volt a feladatuk?*

- Őrséget adtunk a kapuknál. Járőröz-tünk, ellenőriztük az Acélgvár környéki kutakat, egészen Vizválasztóig, s a sorompóig - a Salgó utat is beleértve - tartottuk fenn a rendet.

- *Mi történt a november 4-i fordulat után?*

- Arra emlékszem, hogy november 4-én éjszaka felfestették a Salgó útra, hogy éljen a Kádár-kormány. Akkor a "festőket", három pufajkást, behoztak járőreink, lefegyverezték őket, felírták nevüket, de semmi bántódásuk nem történt. A kihallgatás után elengedték őket. Talán egy hónapig működ-tünk, s közben voltak érdekes esetek. Ki kellett mennünk Karancslapujtőre, mert az onnan bejáró emberek, akik itt dolgoztak a gyárban, mondták, hogy mit védünk mi itt, miközben Lapujtőn a pufajkások fosztogat-ják az üzleteket, s azt mondják, hogy Kádár visszafizeti. Kérték, követelték, hogy menjünk ki. Kiderült, ez egy összeugratás lett volna, de Hadady, Hargittai és Fancsik Gyuri rendbetették a dolgokat. Egy másik alkalommal telefon érkezett, hogy menjünk őrséget adni a megyei tanácsra, mert az ottani nagybátonyi nemzetőrök már fárad-

tak. Teherautóra ültünk, lementünk, s itt derült ki, hogy nekik meg azt telefonálták, hogy jönnek az acélgáriak, támadnak, el akarják foglalni az épületet. Halomra lehet-tek volna bennünket, ha bedőlnek a provo-kációnak, mert mi beálltunk a teherautóval a megyei tanács épülete elé. A helyzet tisztázódott, s a bátonyiak mondták, hogy itt az épületben, valamilyen emeleten működik a Szabad Nógrádi Rádió.

(A Szabad Nógrádi Rádió története - mint annyi más részlete a forradalom ese-ményeinek - máig feldolgozatlan. Szerkesz-tőségünk szívesen fogad minden informá-ciót a SZNR működésével kapcsolatban - egy későbbi publikáció megalapozása ér-dekében. - A szerk.)

Abban az időben hallgattuk ezt a rádiót, s nem tudtuk, hogy honnan jön az adás. Elképesztő dolgokat beszéltek fasisztákról, kulákokról, nyilasokról, beszivárgott ame-rikai felbújtó elemekről Hadadyt és a 18 éves Juhász Attilát is SS-nek titulálták. Hárman közülünk felfedezték a szobát, rájuktörtek, s a bemondót és a két pufajkást kizavarták, lefegyverezték, cseh gyártmányú Zetka géppisztoly volt náluk, amit mi csak hurkatöltőnek hívtunk. A rádiót üzem-képtelenné tették, nem is szólt egy ideig, aztán valahová áttelepítették. Ha nem me-gyünk le "őrséget adni", soha nem fedezzük fel a rádiót.

A szovjetek fegyvereztek le, úgy, hogy előzően már kétszer jártak a gyárban. Mindkétszer tankokkal jöttek és Szuhacsev Sándor volt a tolmács, aki az első világhá-ború után maradt itt, orosz ember volt. Keresték a Szezei-csatornát, úgy tudták, hogy minden fán, itt a gyári úton kommu-nisták lógnak. Ezeket mind fordította Szuhacsev. Volt olyan, hogy Márton kol-básszal kínálta őket. Nem merték elvenni,

akkor beleharapott, úgy adta oda nekik. Körülnéztek, s hogy a parancsnok nem látta, elfogyasztották. Amikor harmadszor jöttek vissza, akkor szedték össze a fegyvert.

A parancsnokkal Hadady, Hargittai és Szuhacsev elvonult, tárgyaltak az igazgatói irodában, s nemsokára mi a fegyvereket lefordítottuk egy nyitott, páncélozott teherautóba, amelyik beallt az iroda kapujába. Feldobáltuk a 48-as karabélyokat, a dobtáras géppisztolyokat, a "dióverőket". Ketten még segítettek is a zárat szétszedni, mert az oroszok nem boldogultak velük. Minket leszereltek, bár igaz, hogy még egy páran - akik később disszidáltak - adtak még fegyveres kapuőrseget.

- *Mégis maradt fegyver.*

- Maradt az öröktől és azoktól, akik december elején disszidáltak, mert közben a városból jöttek a figyelmeztetések, s ezek jóindulatúak voltak, mert jelezték, hogy jön a megtorlás és ajánlatos egyeseknek odébállni. Többen elmentek, így Fancsik Gyuri is, aki katonatiszt volt. De többségben maradtunk. Úgy éreztük, tiszta a lelkiismeretünk, nem csináltunk semmit, egy pofont, egy fenékberügást sem adtunk, senkit nem bántottunk a gyárból és a gyáron kívül sem. Szóval mi, villamosközpontiak így gondolkodtunk. Kapott jelzést a két parancsnok, Hadady és Hargittai is. Maradtak ... Szegények, naivak voltak, mert láttam, megmutatták azokat a kis egyujnyi hosszú fűrészlapocskákat, amit a gallérjukba bevarrtak, hogy elfogatásuk esetén majd a rácsot ezzel elfűrészelik.

Már megszűnt a nemzet- és gyárórság, statárium volt, akkor nem is úgy szóltak, hogy a megmaradt fegyvereket - lehetett kilenc-tíz darab géppisztoly, puská és lőszer - el kellene rejteni. Először arra gondol-

tunk, hogy bedobjuk azokat a gyári tóba. Aztán mégis úgy döntöttünk, hogy felrakjuk a fegyvereket a villamosközpont padlására. Elraktuk a tekereselő fölé, de a nádas mennyezet megrögzött. Akik a tekereselőben dolgoztak, mind röhögtek, nem vetjük az egészet komolyan. Ott voltam, amikor fülem hallatára Márton Imre megmondta Berkes Istvánnak, az üzemvezetőnek, hogy hol vannak a fegyverek. Ő nagyon megijedt, valami olyasmit mondott, hogy miért mondd ezt nekem, semmi közöm az egészhez. Itt jegyzem meg, hogy Berkes, Mede Lajos és Óvári János nem volt a fegyverek elrejtésénél, csak később szeretek erről tudomást. Óvári János a gyár főelektronikusa volt, később a villamosközpont üzemvezetője, majd vitte a ládát a szerszámokkal, fizikai munkára helyezték, mert kétszeri felszólításra sem volt hajlandó belépni az MSZMP-be. Egyik éjszaka, hogy le ne szakadjon a mennyezet, bejöttünk és átpakoltuk a fegyvereket a műhely közepére, egy "futómacska" fölé, a gerendák közé. Ez 1957. januárjában volt.

- *Hogyan szerezték tudomást a rejtéshelyről?*

- M. József telepkezelő jelentett fel minket, később a tárgyaláson ő volt a koronatanú. Nem akarok jelzést használni, de olyan ember volt, hogy még ő biztatott minket, hogy ne dobjuk a tóba a fegyvereket, rejtjük el, s egy alagútban, mert a villamosközpontból volt egy átjáró a kazánházba, még ki is próbálta őket, mert azt terjesztette, hogy a katonaságnál fegyvermester volt. Tudta, hogy hol vannak a fegyverek. Korábban lopásért kizárták a pártból, s most ezért a "szolgálatáért" - a tárgyalás szünetében az ügyvédek mondták nekünk - visszavették, illetve felvették az MSZMP-be és még órabér-emelést is kapott.

- Mikor tartóztatták le?

- Éjszakai műszakban voltam április 12-ére virradóban. Még délelőtt felvettem a fizetést, hazajöttem, itt laktunk akkor is a gyári úton, lementem a városba, visszajöttem, felakasztottam a kabátom. Ihetett úgy fél négy, amikor csengettek, s az ajtóban ott állt M. Gyula és egy civilruhás nyomozó, s közölték, hogy pakoljak össze, vegyem a kabátom és bevittek a városi rendőrkapitányságra.

- Nem tiltakozott? Nem kérdezte hogy miért?

- Nem, mert már tudtam, hogy miről van szó, mert délelőtt, amikor felvettem a fizetésem, mondták, hogy megtalálták a fegyvereket, s már vártam, hogy jönnek értem. Bevittek, s másnap volt a kihallgatás.

Közben mindenki megkapta a magáét. Én azért kaptam, mert volt egy Kossuth-címeres jelvényem, s ezt fasisztának minősítette a nyomozó. Két napig voltunk a rendőrségen, utána sorakoztunk az udvaron, s aztán az acélgári busszal vittek bennünket Pestre, a Gyorskocsi utcába. Kettesével voltunk összebilincselve, a fejünket le kellett hajtani, nem nézhettünk ki az ablakon, ott voltak velünk a "jóemberek", D. István, M. Gyula és N. József, F. Gyula, H. Gyula és H. Tibor, G. László, akikre emlékszem, nyomozók is, s útközben még Kistarcsán felvettük Hárs Lászlót, akit már internáltak, aki a gyári kapuőrség parancsnoka volt. Tanúnak hozták.

Útközben ment a szöveg, s a kisérőink meg is mondták nyíltan, hogy öt halálos ítéletet várnak. Említették annak a Karancs-menti ügyésznek a nevét is, aki majd ott lesz és akit csak "halálügyésznek" hívtak. Két nap múlva, a Fő utcában, a

katonai bíróságon kezdődött a tárgyalás, ha jól emlékszem április 15-én volt az ítélet-hirdetés.

- Mi volt az ítélet?

- Mint mondtam, kisérőink biztosak voltak a dolgukban, gyors döntésre számítottak, úgy gondolták, hogy fegyveres özszesküvésért, hazaárulásért ítélnék el. Még egy beadványt is becsatoltak a bírósághoz - ezt is az ügyvédektől tudtuk meg -, hogy az acélgári kollektívák mélységesen elítélik fasiszta cselekedetünket és a legszigorúbb büntetést követelik. Igen, voltak ügyvédek is, hármunkra jutott egy ügyvéd. A lényeg, hogy a kisérőinket a bíróság elnöke még rendre is utasította, mert öt emberre kértek kötélt általi halált. Én is köztük voltam. Fegyverrejtegetésért tíz év börtönt kaptam és öt évre eltöltötték a közügyek gyakorlásától. Berecz Dezső ügyét, aki tizenhat éves volt, és véletlenül éppen akkor volt éjszakai műszakban, amikor másodszor raktuk át a fegyvereket, s el is zavartuk onnan, de ő ott maradt, áttették a fiatalokúak bíróságához. A gyarmati bírósághoz került Vics Anti, mert beteg volt a tüdeje. Girtl Emmát is Gyarmaton ítélték el. Ők mindhárman öt-öt évet kaptak. Persze Vics Anti öt évét "szétosztották", mert Márton Imre tizenhárom, Óvári János tizenkét évet kapott, Mede Lajos, Juhász Attila, Ponyi Gyula tiz-tíz évet. Berkest fölmentették. A tárgyalás nyilvános volt, a hozzátartozók ott lehettek. Amikor visszavittek minket a cellákba, még örültünk is, hogy csak tíz évvel megúsztuk. Fiatalok voltunk, fel sem fogtuk mit jelent a börtön...

- Hol, hogyan töltötte a börtönéveket?

- A Kozma utcában kezdtem, aztán Vácott töltöttem tizenegy hónapot. Itt a filatériai üzembem is dolgoztam napi két forint tíz fillérért, majd újra a Kozma utca

következett, ahol a kislégház első emeletén létrehoztak a belügyminisztériumnak egy motorjavító üzemet, foglalkozásomnál fogva ide kerültem. Itt emberségesebb volt a bánásmód, többet is spájzolhattunk, cigarettát is adtak a rendőrök, s az üzem vezetője, egy százados is lehúzott három évet a Rajk-ügy kapcsán. A spájzolás fontos volt, mert száztíz forintért vételezhettünk egy hónapban. Ha többre sikerült a kitöltés, s nem figyelt az ember, akkor a nevelőtiszt lehúzott tételeket, s az ember ezt megérezte.

(Egy papírlapocskát rak elém Ponyi József. A spájzoló lapon ez áll: 1 kg cukor 10,60, 1 kg zsír 28,- 5 kg paradicsom 5,- 3 kg paprika 9,60, 1 fogkrém 3,-, 300 db Terv 42,-, 3 kg alma 10,20, 5 db gyufa 1,50, 1 db levélboríték 1,- Összesen 110,30 Ft)

Aztán az egyik napon egy fegyőrrel megkeresett Márton Imre, hogy van egy házi villanyszerelői hely, elvállalnám-e. Örültem, mert azért csak szabadabban mozoghattam. Lazább volt az ellenőrzés. Egyébként negyedévenként írhattam egy cenzúrázott levelet, erre kaphattam egy választ. Félévenként érkezhettek egy háromkilós csomag, elő volt írva mi lehetett benne. Félévenként volt egy tízperces látogatás, mindig egyvalaki jöhetett a családból, s ezeknél a beszélőknél a hátunk mögött mindig ott állt egy smasszer, csak családi dolgokról lehetett beszélni. A börtön, mondják, jó iskola, sok mindent tanul az ember. Nekem az volt, bár fájdalmas ezekről beszélni, de ma már csak rossz álmoknak tartom az egészet. Sok mindenki-vel megismerkedtem a segédmunkástól a professzorig. Volt köztünk Kossuth-díjas bányász is, aki elmondta, hogyan kapta meg a díjat. Az első meglepetés már akkor ért, amikor az ítélethirdetés után visszavittek a cellába, s voltunk vagy húszon. Ott az

egyik ágyon ült egy idős ember, hetven éven felül volt, magas, szikár parasztember és sírt. Kezében zsebkendő, s abban volt a fogsora. Elmondták, nagyon megverték tizenhárom évet kapott, s nem ezért, hanem azért sírt mert őt az édesanyján kívül más még nem ütötte meg. Csósz volt az öreg és helyére valaki pályázott, aki feljelentette fegyverrejtegetésért, mert volt egy előltöltős durrogató pisztolya, amivel a madarakat riasztotta el. Ezt megtalálták a csószkunyhóban, miután feljelentette a rivális és a fegyverszakértő emberélet kioltására alkalmasnak találta a pisztolyt, s ezért sóztak rá tizenhárom évet. Később, amikor idős politikai foglyokkal beszélgettem, tőlük tudtam meg mi történt Rákosiék alatt a szociáldemokratákkal, a kiszagdákkal. Majdhogyanem kikértem magamnak, hogy ilyet mondanak. Nem hittem el, aztán kiderült, hogy minden igaz, amit meséltek. Sok mindenről nem volt tudomásom, amire itt a börtönben jöttem rá. Különbő emberek voltak a fegyőrök között is. Voltak, akik szimpatizáltak velünk. Emlékszem egy őrmester mutatott egyszer egy Lentiből behozott embert, aki embercsempészségért került ide, mert a Dráván embereket vitt át jó pénzért. Megfogadta, ha kiszabadul bosszút áll. Szabadult. Megleste a gyakorlatozó munkásöröket és közéjük lőtt. Újra itt volt, most már mint halálraítélt. Így mesélte az őrmester.

Egyszer kaptam tíz nap szigorítottat. Négyen voltunk egy zárkában, s három társam meszelte a "kaptárt". Közülük az egyik, aki tizenöt évet kapott, mi csak "Dagadnak" hívtuk, ceruzával felírta az ajtó fölé, hogy "A smasszer az ajtó előtt áll, a szabadítóink ezerkétszáz mérföldre vannak". Ez idézet volt Hemingwaynek az Akiért a harang szól című regényéből. "Ez lesz a jelmondatunk Dodikám!" - mondta,

mikor visszajöttem a munkából. Ezt felfedezték, s ezért kaptuk a büntetést, ami azt jelentette, hogy az egyik nap nem kaptam enni, a másik nap mindenből fél adagot. A "Dagadt" ugyan magára vállalt mindent, kapott is húsz napot, de minket azért vontak felelősségre, hogy nem jelentettünk. Megmondtam nyíltan, hogy én vanzer nem leszek, nem leszek jelentető, mert akkor végem van. Rám szállnak a fegyőrök, s a társaid besúgónak hívnak. Mikor már kiszabadultam, háromszor is próbáltak jobb belátásra bírni a rendőrségen, akkor sem álltam kötélnek.

- *Mikor szabadult?*

- Amnesztiával, 1962. április 3-án, délelőtt. Előző éjjel nem aludtam. Kijöttem, fel kellett üljek a villamosra, a Keletiből egyenesen Tarjánba kellett jönnöm, másnap jelentkeztem a rendőrségen, aztán a munkahelyen, a pártirodán volt a "fogadás" nyomozók jelenlétében. Itt a szokásos lelkifröccs következett, majd a legalacsonyabb órabérért álltam munkába, s dolgoztam több üzemben. Már családos voltam, havi ezerszáz forintot kaptam kézhez és szerettem volna tanulni, technikumba járni. Nem javasoltak. Borsos Gábor igazgató úr, aki az általános iskolában is tanított engem, megmondta, nem tehet semmit, nem vehet fel, ha nem javasolnak. Egy év múlva mondták, mehetek közgazdasági technikumba. Minek? - kérdeztem, nem ez a szakmám. Jutalmat nem kaptam, hiába dolgoztam jól, mert az üzemi háromszög tagjai közül a pártot képviselő ember mindig kihúzott. Ezt megsúgták nekem. Miért adjunk jutalmat ellenforradalmárnak, ha másnak adhatunk? - volt az indoklás. Elhatároztam, minden tanfolyamot elvégzek, amia részt vehetek. Beiratkoztam a villamos művezetői tanfolyamra, szereztem

másfél év alatt három oklevelet. A darukezelői tanfolyamot is elvégeztem, aztán amikor alkalmam adódott, otthagytam az Acélgárat, elmentem a tanácsai építőipari vállalathoz, ahol háromszor annyit kerestem, mint itt.

- *Hogyan él, hogyan telnek napja?*

- Rokkantsági díjas vagyok. Negyvenegy év és kétszázhat napot dolgoztam le. Mindkét szemem operálták. Voltam munkanélküli segélyen is. Kapok a börtönévéért ezeröttszáz forint kiegészítést, az első évről ötszáz, a további évekről kétszázötven-kétszázötven forintot. A POFOSZ-ban Beda Jóska bácsinak - szegény már nagyon betegeskedik - segítettem a kárpótlási ügyek intézésében. Bejárok a cserkészekhez is. Ez úgy történt, hogy olvastam valahol, hogy újra alakult az acélgári cserkészcsapat. Ennek megörültem, mert annak idején és farkaskölyök voltam, de fogadalmat már nem tehettem, mert jöttek az úttörők. Megkerestem Frics Gyulát, aki osztálytársam volt az általános iskolában és nagy természetbarát, mint ahogy én is. Mondtam neki: "Hallottad, megalakult a cserkészcsapat?" Gyula rám nézett és válaszolt: "Én vagyok a parancsnok." Ennek megörültem.

- *Salgótarjánban él. Találkozott, találkozik azokkal az emberekkel, akik meghurcolták. Érez haragot?*

- Már a hengerlőben dolgoztam, amikor egy reggeli műszakban elmentem egy gép mellett, amelyiknél a párttitkár állt és beszélgetett egy munkással. Utánam szolt: "Még köszönni sem tudsz, te ökör?" Megálltam, visszaszóltam: "Nekem szolt?" - kérdeztem. "Neked" - mondta, tegezett. "Megnézem, hogy kinck köszönök!" - válaszoltam és otthagytam. Hétkor már a nagyüzemi pártbizottságon voltam Tóth Károlynál. Kérdezte mi történt. Elmond-

tam, én tiszteletből szoktam köszönni, s akit nem tisztelek, annak nem köszönök. Ez az ember ott volt a buszon. A sógorát föl akarta akasztatni, de nem ez volt az érdekes. Már akkor elvált, züllött, izsákos életmódot folytatott. Így a nemköszönéssel elkerültem azokat, akiket el kell. Tóth Károlyt nem. Neki a mai napig előre köszönök, mert egyszer a gyárudvaron megállított és azt mondta, ha bármilyen problémám van, nyugodtan menjek hozzá, keressem meg. Soha nem kerestem meg, de ez a gesztusa akkor nagyon jól esett.

Úgy vagyok ezzel a haraggal, hogy ezek az emberek, akik ártottak nekem, nagyobb pofont kaptak akkor, amikor összcmlott a

rendszer és csalódnuk kellett mindabban, amit addig hittek.

(Nézem az oklevelet. A száma 493. Azt tanúsítja, hogy Ponyi József megkapta a Magyar Köztársaság nevében az 1956-os emlékérmét. A kiállítás kelte: 1991. október 23. Az oklevél felső részére fehér lapocskát illesztett a kitüntetett. Ezen áll tintával írva: a salgótarjáni Acélgárban megalakult nemzetőr bajtársaim: Hadady Rudolf, Hargittai Lajos brutálisan meggyilkolt parancsnokok 1956. decemberében. Márton Imre, Vics Antal, Girtl Emília - már mindhárman meghaltak - Óvári János, Ponyi Gyula, Juhász Attila, Mede Lajos és Berecz Dezső. A börtönben töltött idő: 1957. április 12 - 1962. április 3.)

Mustó János: A Dunánál - A kék bolygó vize